

Chicagopaviljongen i Little Norway, USA

av Olav Sigurd Kvaale:

En tro kopi av en norsk stavkirke ble opprinnelig brukt som norsk paviljong under verdensutstillingen i Chicago i 1893. Den ble levert av M. Thams & Co og produsert ved Strandheim Brug på Orkanger.

Stavkirken, eller The Norway Building, som den ble kalt, ble hovedattraksjonen i innvandermuseet Little Norway i Wisconsin i 1936, og der står den fortsatt i bra stand etter restaurering i 1992.

Bygningen er faktisk den eneste som er bevart i sin opprinnelige form fra Chicago-utstillingen. Men fremtiden er meget usikker, ettersom museet har vært stengt i to år. Dette skyldes at den private eieren ikke lenger har økonomi til fortsatt drift. Museet er lagt ut for salg, men uten resultat så langt, og med det står denne unike bygningen i fare for å gå ut av historien.

Mangfoldig historie

M. Thams & Co fikk det ærefulle oppdraget i november 1892 å bygge Norges paviljong. Stavkirken ble tegnet for M. Thams av arkitekt Waldemar Hansteen fra Skien. Bygningen ble prefabrikkert i løpet av tre måneder ved årsskiftet 1892/93 ved Strandheim Brug, som var fabrikkkanlegget for leverandøren M. Thams & Co i Trondheim. Det var Christian Thams som var leder for ferdighusfabrikken.

Etter utstillingen ble paviljongen kjøpt av Cornelius Kinsland Billings, president i bl.a. The Coke Company of Chicago, for USD 1500 og satt opp på hans landsted ved Lake Geneva, Wisconsin i 1894, og den ble kalt «Green Gables». Billings flyttet til California i 1907 og solgte da eiendommen til bankmannen William H. Mitchell. Da han døde i 1910, ble eiendommen kjøpt av tyggegummikongen William Wrigley. Wrigley døde i 1932, og i 1935 ble den gitt bort av familien til norskamerikaneren Isak Dahle, mannen bak innvandrermuseet Little Norway.

Isak Dahle hadde lenge samlet på norske tradisjonsvarer, og da The Norway Building ble satt opp på museumsområdet i 1935 sammen med andre norske laftebygninger, ble Little Norway etablert.

Bygningen ble juvelen blant attraksjonene til museet, som åpnet for publikum i 1936.

Produksjon med formann Husby

Formann Husby fra Nygata ledet prefabrikasjonen av stavkirken på Strandheim Brug. Det var nok mange av de 300 skiftansatte fra Orkanger og omegn som bidro i produksjonen av alle detaljene.

Kirka var bygget i furu.

Prefabrikasjonen på Strandheim Brug tok ca. tre måneder, ettersom bestillingen kom i november 1892 og skulle skipes fra Orkanger i februar 1893.

Utsmykning ved treskjærer Peder O. Kvaale

Som 20-åring fikk Peder O. Kvaale ansvaret for all utsmykning i paviljongen. Sannsynligvis fikk han bestillingen fordi han var treskjærerlærling ved møbelproduksjonen for herskapsboligen til Christian Thams, Bårdshaug Herregård.

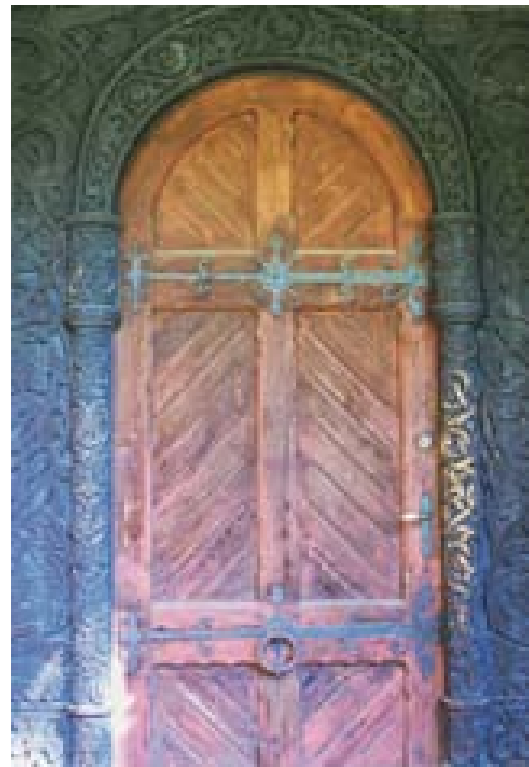

Utskjæringene på stavkirken er gjort i dragestil både innvendig og utvendig. Det er de utvendige drageornamentene som fanger den første oppmerksomheten. Detaljrikdommen er fremtredende rundt kirkedøren. Videre er det innvendig lagt mye arbeid i utskjæring av 16 par ansikter som skal representere konger og dronninger fra den norske sagaen.

Om dette oppdraget skrev Anders P. Kvaale i ett av versa i diktet om sin far:

Me vil minnast det du sjølv meinte
var det beste der det sto.
I 1893 prydde du stavkyrkja til
verdsutstillinga i Chicago,
der kom treskjerar Peder O. Kvaale
retteleg til ære.
Me bonna dine gled oss over
det du der fekk gjere.

Utemontør Arnt Eriksen Lie

Håndverkere fra Strandheim sørget for oppsettingen på utstillingsområdet i Chicago. En av disse var snekker Arnt Eriksen Lie, som hadde erfaring fra oppsetting av ferdighus fra Strandheim Brug, ettersom han også var med på å sette opp av den norske paviljongen på verdensutstillingen i Paris i 1889.

Snekker Arnt Eriksen Lie hadde utvandret til USA (Minneapolis) i 1880 og var der i noen år før han reiste hjem igjen og arbeidet ved Strandheim Brug.

Byggesettet ble fraktet sjøveien fra Orkanger til Kristiansand og ble der

lastet om bord på den danske dampdrevne båten «Hekla» den 15. mars 1893. «Hekla» ble forsinket med maskinhavari underveis til New York. Byggesettet ble her lastet på tog for siste etappe til Chicago og kom frem 15. april. Paviljongen var ferdig oppsatt og klar til bruk medio juni seks uker etter åpningen av utstillingen.

Det hører også med til historien at noen av håndverkerne som reiste paviljongen i Chicago, emigrerte til USA. Disse gjentok oppgaven både ved Lake Geneva og i Little Norway. I Little Norway brukte de ni måneder på oppgaven.

Omtale fra Chicago-utstillingen

Den norske paviljongen høstet mange godord under utstillingen. Den vant også hjertene til mange reportere, som brukte slike superlativer i omtale av bygningen: eiendommelig, unik, iøynefallende, fortryllende og pittoresk.

Hva nå?

Som nevnt innledningsvis har denne eneste bevarte bygningen fra verdensutstillingen i Chicago i 1893 en usikker fremtid fordi Little Norway mangler midler til både drift og vedlikehold. Dessuten har ingen kjøpere slått til i løpet av to år.

